

จากค่านิยมสู่การปฏิบัติ: ทางออกของครูสู่เสถียรภาพการเงินอย่างยั่งยืน

From Values to Practice: Teachers' Solutions to Sustainable Financial Stability

กมลจิรา การนา¹, สุชาดา นันทไชย² และ วรณวิศา สืบบุสรณ์ คล้ายจำแลง³
Koonjira Kanna¹, Suchada Nanthachai², and Wanwisa Suebnusorn Klaijumlang³

สาขาวิชาการบริหารการศึกษา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์
Educational Administration, Faculty of Education, Kasetsart University, Thailand

E-mail: koonjira.ka@ku.th¹, feduypnc@ku.ac.th², wanwisa.sue@ku.ac.th³

Received: 2025-7-22; Revised: 2025-10-24; Accepted: 2025-10-30

บทคัดย่อ

บทความวิจัยเชิงคุณภาพนี้เป็นการสำรวจว่าเหตุใดข้าราชการครูในจังหวัดกรุงเทพมหานครและปริมณฑลจึงประกอบอาชีพเสริม และอธิบายแนวทางค่านิยมที่ควรส่งเสริมเพื่อสนับสนุนความมั่นคงทางการเงินของครัวเรือนอย่างยั่งยืน บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์ 1) เพื่อศึกษาสาเหตุที่ข้าราชการครูตัดสินใจประกอบอาชีพเสริม และ 2) เพื่อเสนอค่านิยมที่ควรเสริมสร้างให้ข้าราชการครูพึงยึดถือไว้เพื่อให้เกิดเสถียรภาพการเงินอย่างยั่งยืน รูปแบบการวิจัยเป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ พื้นที่วิจัย คือจังหวัดกรุงเทพมหานครและปริมณฑล กลุ่มตัวอย่างผู้ให้ข้อมูลสำคัญคือข้าราชการครูที่มีการประกอบอาชีพเสริมนอกเหนือจากงานประจำ จำนวน 8 คน และผู้ทรงคุณวุฒิที่มีวุฒิการศึกษาระดับดุษฎีบัณฑิต จำนวน 5 คน จำนวนผู้ให้ข้อมูลรวม 13 คนมีความเพียงพอเนื่องจากสามารถบรรลุความอิ่มตัวของข้อมูล (data saturation) ได้ทั้งสองวัตถุประสงค์ มีประเด็นหรือข้อมูลใหม่ๆ เกิดขึ้นอีกในการสัมภาษณ์ครั้งถัดไป เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย คือ แบบสัมภาษณ์แบบกึ่งโครงสร้างวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้วิเคราะห์เนื้อหาแล้วเขียนบรรยายเชิงพรรณนา

ผลการวิจัยพบว่า 1. ผลการวิจัยตามวัตถุประสงค์ข้อที่ 1 ข้าราชการครูประกอบอาชีพเสริมโดยมีสาเหตุจากปัญหาทางเศรษฐกิจและภาระทางการเงิน เช่น ค่าใช้จ่ายและค่าครองชีพไม่เพียงพอ มีภาระหนี้สิน ความต้องการหารายได้เสริมด้วยแรงขับจากการขาด หรือไม่เพียงพอด้านปัจจัยสี่ และต้องการหารายได้เสริมด้วยแรงขับจากการเพิ่ม หรือเติมเต็มในความต้องการพัฒนาตนเอง หรือพัฒนาคุณภาพชีวิตและครอบครัว โดยใช้ทักษะความรู้ความสามารถ และความสนใจที่ไม่ขัดกับกฎระเบียบของข้าราชการครู 2. ผลการวิจัยตามวัตถุประสงค์ข้อที่ 2 ค่านิยมที่ควรเสริมสร้างให้ข้าราชการครูพึงยึดถือเพื่อให้เกิดเสถียรภาพการเงินอย่างยั่งยืน ประกอบด้วย ค่านิยมพอเพียง ค่านิยมการพึ่งตนเอง ค่านิยมการมีวินัยทางการเงิน ค่านิยมการวางแผนทางการเงิน ค่านิยมการออมและการลงทุน และค่านิยมการจัดการหนี้สินอย่างเป็นระบบ ข้อค้นพบจากงานวิจัยนี้ จะเป็นประโยชน์ต่อข้าราชการทุกภาคส่วน สามารถนำไปใช้พัฒนา ช่วยเหลือและส่งเสริมข้าราชการครูให้มีการบริหารจัดการการเงินอย่างเหมาะสมโดยเสริมสร้างค่านิยมที่พึงประสงค์ในการบริหารสถานศึกษาอย่างยั่งยืน

คำสำคัญ: เสถียรภาพการเงิน, ข้าราชการครู, ค่านิยม

Abstract

Background: This qualitative study explores why public-school teachers in Bangkok and its vicinity take on secondary jobs and articulates the value orientations that should be promoted to underpin their sustainable household financial stability. **Objectives:** (1) investigate the underlying causes that influence government teachers' decisions to pursue supplementary occupations, and (2) articulate the essential value orientations that should be

promoted for these teachers to uphold to achieve sustainable financial security. **Methods:** The research employed a qualitative methodology, focusing on government teachers in Bangkok and surrounding provinces. Key informants were selected using purposive sampling and comprised eight civil servant teachers with supplementary jobs and five qualified doctoral-level experts. Data were collected using semi-structured interviews. The sample size of 13 key informants was deemed sufficient as data saturation—where no new themes or information emerged from subsequent interviews—was achieved for both objectives. Data analysis utilized content analysis, and findings are presented in a descriptive narrative. **Results:** The research results were found as follows:

1. Causes for Supplementary Occupations: Teachers pursue second jobs primarily due to economic problems and financial burdens, including insufficient living expenses, high cost of living, and debt obligations. The drive stems from both the need to address the lack of basic necessities and the desire to enhance their quality of life, family welfare, or professional self-development, by utilizing skills and knowledge that comply with civil servant regulations.

2. Values for Sustainable Financial Security: Six core values should be fostered: sufficiency, self-reliance, financial discipline, financial planning, saving and investment, and systematic debt management. **Conclusions:** The findings are beneficial for all government sectors, offering guidance to develop policies and programs that assist and promote government school teachers in achieving appropriate financial management and supporting sustainable educational institution administration.

Keywords: Financial Stability, Teachers, Values

บทนำ

ในโลกปัจจุบันยุคที่ปรากฏการณ์ “Knowledge Disruption” ความรู้หรือทักษะเดิม ๆ ที่เคยได้เรียนรู้และทำมาในอดีต ไม่สามารถนำพาเราไปสู่อนาคตได้อีกต่อไป เทคโนโลยีดิจิทัลและโลกออนไลน์ นับเป็นปัจจัยที่ 5 ซึ่งจำเป็นต่อการใช้ชีวิตของผู้คนทั่วโลกและเมื่อมนุษย์อยู่ร่วมกันเป็นสังคมย่อมต้องปรับตัวให้สอดคล้องกับการเปลี่ยนแปลงตลอดทุกยุคทุกสมัย เนื่องจากสังคมมีลักษณะที่เคลื่อนไหวตลอดเวลา แม้ว่าอาชีพครูนั้นมาแต่โบราณสำหรับสังคมโลก อีกทั้งยังมีบทบาทต่อเยาวชน อาชีพครูเป็นอาชีพที่มีเกียรติมีความสำคัญมากอาชีพหนึ่งในการดำรงฐานะเป็นเสมือนพ่อแม่คนที่สองของนักเรียน (สุวิชัย, 2567)

ปัจจุบันครูกลับเป็นอาชีพที่มีสถานะการเป็นหนี้สินล้นพ้นตัวเช่นกัน แม้หนี้สินเป็นเรื่องปกติในสังคมทุนนิยม แต่หากไม่สามารถจัดการทางการเงินส่วนบุคคลได้ย่อมส่งผลให้เกิดการลดความสามารถในการบริโภค (สาธิต, 2567) ปัญหาภาระหนี้สินของครูในประเทศไทยเป็นประเด็นเชิงโครงสร้างที่สะสมมาเป็นเวลานานจากรายงานของกระทรวงศึกษาธิการ ณ ปี พ.ศ. 2566 พบว่า มีข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษากว่า 7.2 แสนคน มีภาระหนี้สินรวมกว่า 1.4 ล้านล้านบาท เฉลี่ยประมาณ 1.94 ล้านบาทต่อคน โดยเจ้าหนี้รายใหญ่ที่สุดคือสหกรณ์ออมทรัพย์ครู (คิดเป็น 64% ของยอดหนี้ทั้งหมด) และธนาคารออมสิน (คิดเป็น 25% ของยอดหนี้) (มติชน, 2566) ครูมีความได้เปรียบในการเข้าถึงเครดิตเพื่อบริโภคและสินเชื่อ ทำให้เป็นผู้มีเครดิตที่สามารถเข้าถึงผลิตภัณฑ์ทางการเงินได้มากกว่าประชาชนทั่วไป กลายเป็น "กลุ่มลูกค้าชั้นดี" ที่พร้อมจะเข้าถึงผลิตภัณฑ์ทางการเงินเพื่อสร้างคุณภาพชีวิตที่ดี (สาธิต, 2567) การดิ้นรนเพื่อหาทางรอดและการเพิ่มรายได้เพื่อแก้ไขปัญหาหนี้สินที่รุมเร้า ในสภาวะที่ค่าครองชีพสูงขึ้นและรายได้หลักไม่เพียงพอ ทำให้การประกอบอาชีพเสริม กลายเป็นบทบาทสำคัญในการสร้างความมั่นคงทางการเงินให้กับครู (วัชรพล, 2567)

การศึกษาที่ผ่านมาส่วนใหญ่มุ่งเน้นการนำเสนอ ข้อมูลเชิงปริมาณ เกี่ยวกับขนาดและความรุนแรงของปัญหาหนี้สินของครูเป็นหลัก อย่างไรก็ตาม ยังขาดการศึกษาเชิงลึกในมิติเชิงคุณภาพ ที่จะเข้าใจ แรงจูงใจและเหตุผลเชิงปฏิบัติการที่แท้จริงในการตัดสินใจประกอบอาชีพเสริมของครูในบริบทของพื้นที่กรุงเทพมหานคร และปริมณฑล ซึ่งเป็นพื้นที่ที่มีค่าครองชีพสูงและมีความหลากหลายทางเศรษฐกิจสูง และที่สำคัญที่สุดคือ ยังไม่มีการนำเสนอกรอบค่านิยมที่ปฏิบัติการได้ ซึ่งถูกกลั่นกรองจากประสบการณ์จริงของครูผู้มีอาชีพเสริม เพื่อเป็นแนวทางในการเสริมสร้างวินัยและเสถียรภาพทางการเงินอย่างยั่งยืนในกลุ่มข้าราชการ

ด้วยเหตุนี้ ผู้วิจัยจึงสนใจที่จะศึกษา สาเหตุที่ข้าราชการครูตัดสินใจประกอบอาชีพเสริม และนำเสนอ ค่านิยมที่ควรเสริมสร้างให้ข้าราชการครูพึงยึดถือไว้เพื่อให้เกิดเสถียรภาพทางการเงินอย่างยั่งยืน ผ่านการสัมภาษณ์เชิงลึกจากประสบการณ์ของข้าราชการครูที่มีอาชีพเสริม เพื่อนำผลการศึกษานี้ไปประยุกต์ใช้ในการพัฒนาคุณภาพชีวิตของข้าราชการครู ตลอดจนสามารถนำผลการศึกษานี้ไปประยุกต์ใช้กับวิชาชีพอื่นต่อไป

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาสาเหตุที่ข้าราชการครูตัดสินใจประกอบอาชีพเสริม
2. เพื่อเสนอค่านิยมที่ควรเสริมสร้างให้ข้าราชการครูพึงยึดถือไว้เพื่อให้เกิดเสถียรภาพทางการเงินอย่าง

ยั่งยืน

คำถามวิจัย

1. อะไรคือสาเหตุที่ข้าราชการครูตัดสินใจประกอบอาชีพเสริม?
2. ค่านิยมหลักอะไรบ้างที่ควรเสริมสร้างให้ข้าราชการครูพึงยึดถือไว้เพื่อให้เกิดเสถียรภาพทางการเงินอย่างยั่งยืน?

การทบทวนวรรณกรรม

1. ภาวะหนี้สิน

ปัจจัยที่ก่อให้เกิดปัญหาหนี้สินครู ได้แก่ 1) ความต้องการเป็นปัจจัยภายนอกที่ควบคุมได้ยาก คือ ค่าใช้จ่ายเพื่อการดำรงชีพขั้นพื้นฐาน เช่น รถยนต์ และที่อยู่อาศัย และค่าใช้จ่ายทางสังคมที่จำเป็น เช่น การศึกษาบุตร และค่ารักษาพยาบาล 2) ด้านค่านิยม คือ ความคาดหวังทางสังคม และภาษีสังคม หรือความต้องการพัฒนาตนเองในการศึกษาต่อระดับสูง ซึ่งเป็นความกดดันที่มาจากสถานะทางสังคมของความเป็นครู 3) ด้านพฤติกรรมส่วนตัว คือ พฤติกรรมการใช้จ่ายเกินตัว ความฟุ่มเฟือย และการขาดวินัยทางการเงินส่วนบุคคล ซึ่งนำไปสู่ภาวะหนี้สินที่ท่วมท้น (ฉัตรสุตา, 2567)

ครูส่วนใหญ่กู้ยืมเงินเพื่อการศึกษาเพื่อสนับสนุนการศึกษา อัตราการกู้ยืมของครูใกล้เคียงกับอัตราการกู้ยืมของทุกคนที่เพิ่งสำเร็จการศึกษาระดับปริญญาตรีหรือปริญญาโท สัดส่วนของครูที่มีหนี้เงินกู้ยืมจะลดลงเมื่อครูมีอายุมากขึ้นและมีประสบการณ์การสอนมากขึ้น อย่างไรก็ตาม ครูจำนวนมากยังคงมีหนี้เงินกู้ยืมตลอดอาชีพการงาน ยกตัวอย่างเช่น ครูเกือบ 2 ใน 10 คนที่มีอายุมากกว่า 61 ปียังคงชำระคืนเงินกู้ยืม (García, Wei, Patrick, Leung-Gagné, & DiNapoli, 2023)

อาชีพครูนั้นมีความได้เปรียบในการเข้าถึงเครดิตและสินเชื่อ เนื่องจากมีรายได้ประจำที่แน่นอน ทำให้กลายเป็น "กลุ่มลูกค้าชั้นดี" ของสถาบันการเงินและสหกรณ์ออมทรัพย์ (วัชรพล, 2567) ส่งผลให้สามารถกู้ยืมได้เกินศักยภาพในการชำระหนี้ ปัญหาหนี้สินจึงไม่ได้มีเพียงสาเหตุเชิงพฤติกรรมเท่านั้น แต่เป็นผลจากโครงสร้างระบบที่เอื้อต่อการสร้างหนี้ จนทำให้ครูส่วนใหญ่ต้องเผชิญกับผลกระทบด้านหน้าที่การงาน จิตใจ เศรษฐกิจ ร่างกาย และสังคม (สุนงค์, 2563) ด้วยเหตุนี้ การหาอาชีพเสริมจึงกลายเป็น กลไกการเอาตัวรอดที่จำเป็นเพื่อเพิ่มสภาพคล่องทางการเงินในสภาวะค่าครองชีพสูง (วัชรพล, 2567)

2. แนวทางการแก้ปัญหาหนี้สินของข้าราชการครู

แนวทางในการแก้ไขปัญหาหนี้สินที่ผ่านมามีักแบ่งออกเป็น 2 ระดับ ได้แก่

1.1 การแก้ไขเชิงพฤติกรรมและค่านิยม โดยเน้นการปรับเปลี่ยนทัศนคติและการดำเนินชีวิตให้สอดคล้องกับหลักธรรม เช่น การใช้ หลักขรรวาศธรรม ในการดำเนินชีวิต ได้แก่ วางไว้ ช่มใจ อดกลั้นต่อสิ่งของที่อยากได้เกินความจำเป็น และการจัดสรรปันส่วนรายได้ตาม หลักโภควิภาค 4 ให้มีส่วนของรายจ่ายเพื่อเลี้ยงดูบิดามารดา บุตรธิดา การอุปโภคบริโภค ทำบุญและช่วยเหลือสังคม และต้องมีส่วนที่เก็บไว้ในคราวจำเป็น (สายปวีร์, 2563)

1.2 การแก้ไขเชิงโครงสร้างและระบบ โดยกระทรวงศึกษาธิการได้จัดตั้ง "สถานีแก้หนี้ครู" เพื่อให้ความรู้และสร้างวินัยทางการเงิน เช่น การจัดอบรมด้านการออม การจัดการหนี้ และการเรียนรู้หลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ตลอดจนได้รับความรู้เรื่องการลงทุน(กระทรวงศึกษาธิการ, 2565)

3. เสถียรภาพทางการเงินอย่างยั่งยืน

เสถียรภาพทางการเงินอย่างยั่งยืน คือ สภาวะที่บุคคลหรือครัวเรือนมีรายได้หรือทรัพยากรทางการเงินที่มั่นคงและเพียงพอต่อการสนับสนุนมาตรฐานการครองชีพในปัจจุบัน และสามารถรับมือกับค่าใช้จ่ายที่ไม่คาดฝันหรือเหตุการณ์ฉุกเฉินในอนาคตได้อย่างไร้กังวล โดยไม่จำเป็นต้องหมายถึงความร่ำรวยมหาศาล แต่เป็นความพอเพียงและความอุ่นใจ ที่มีเงินเหลือพอสำหรับใช้จ่ายในอนาคตและบรรลุเป้าหมายทางการเงินที่วางไว้ การบรรลุเสถียรภาพทางการเงินอย่างยั่งยืนมีความสัมพันธ์อย่างยั่งยืนกับ ความสามารถทางการเงิน (Financial Capability) ซึ่งเป็นแนวคิดที่กว้างกว่าแค่ความรู้ทางการเงิน (Financial Literacy) โดยครอบคลุมทั้ง ความรู้ (Knowledge), ทัศนคติ/ค่านิยม (Attitudes/Values) และ พฤติกรรม (Behaviors) (OECD, 2020) การที่ครูมีหนี้สินจำนวนมากแม้จะมีความรู้ด้านการเงิน แสดงให้เห็นว่าปัญหาอาจอยู่ที่การขาด "ค่านิยมเชิงปฏิบัติการ" ที่เชื่อมโยงความรู้ไปสู่พฤติกรรมที่เหมาะสม ได้แก่

3.1 ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง (SEP) เป็นค่านิยมหลักในการดำรงอยู่บนทางสายกลางที่เน้นความมั่นคงและยั่งยืน โดยคำนึงถึงความพอประมาณ ความมีเหตุผล และการมีภูมิคุ้มกัน (สุชาติ, 2563) การนำแนวคิดนี้มาประยุกต์ใช้ในการบริหารจัดการเงินส่วนบุคคลจึงเป็นรากฐานสำคัญของการมีเสถียรภาพทางการเงิน

3.2 การมีวินัยทางการเงิน เป็นการนำความรู้ทางการเงินไปปฏิบัติอย่างเคร่งครัด จนกลายเป็นทักษะที่นำไปสู่ "สุขภาพทางการเงินที่ดี" (The Money Coach, online, 2023) ซึ่งเป็นผลผลิตโดยตรงจากค่านิยมที่เข้มแข็งมากกว่าความรู้เพียงอย่างเดียว

3.3 การวางแผนทางการเงิน เป็นกระบวนการประเมินสถานภาพทางการเงิน ความเป็นอยู่ เพื่อพัฒนาปรับปรุง การหารายได้ การใช้จ่าย และการลงทุนให้มีฐานะที่ดีขึ้นด้วยการศึกษาปัจจัยทางด้านเศรษฐกิจ (ฉัตรสุดา, 2567; ธนากรแห่งประเทศไทย (2566) ได้กำหนดขั้นตอนการวางแผนทางการเงิน ได้แก่

1. ประเมินฐานะการเงินโดยการจัดทำบัญชีสินทรัพย์และหนี้สินแล้วนำมาคำนวณ $\text{สินทรัพย์} - \text{หนี้สิน} = \text{ความมั่งคั่งสุทธิ}$
2. ตั้งเป้าหมายให้ชัดเจน
3. จัดทำแผนการเงิน
4. ตั้งมั่นการตามแผนอย่างเคร่งครัด
5. ตรวจสอบและปรับแผนตามสถานการณ์

สมการสู่ความมั่นคงทางการเงิน คือ $\text{รายได้} - \text{เงินออม} = \text{ค่าใช้จ่าย}$

3.4 การออมและการลงทุน ความสำเร็จในการสร้างความมั่งคั่งทางการเงินประกอบด้วยความสามารถ 4 ประการ ได้แก่ ความสามารถในการทำรายได้ (Ability to Earn) ความสามารถในการออม (Ability to Save) ความสามารถในการลงทุน (Ability to Invest) และความสามารถในการเริ่มต้นเร็ว (Ability to Start Early) เป็นกระบวนการที่ต้องอาศัยการวางแผนที่ดี (ธนากรกรุงศรีอยุธยา, 2568)

3.5 การจัดการหนี้สินอย่างเป็นระบบ คือ การรู้ปัญหา เข้าใจต้นตอ มีเป้าหมาย และการบริหารจัดการ (พิสิษฐ์ ेमดวง, 2566)

วิธีดำเนินการวิจัย

แบบแผนการวิจัย

การวิจัยในครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ โดยใช้ปรากฏการณ์วิทยาเชิงตีความ (Hermeneutic Phenomenology) เป็นกรอบแนวคิดหลัก (Ontology and Epistemology) และใช้วิธีการเก็บข้อมูลแบบสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth-interview) แนวคำถามแบบกึ่งโครงสร้าง (Semi-structured Interview)

ผู้ให้ข้อมูล

ผู้ให้ข้อมูลหลัก (Key Informants) คือ ผู้ให้ข้อมูลหลัก คือ ข้าราชการครูที่มีการประกอบอาชีพเสริม นอกเหนือจากงานประจำ จำนวน 8 ท่าน ในพื้นที่จังหวัดกรุงเทพมหานครและปริมณฑล การคัดเลือกใช้วิธี การเลือกแบบเจาะจง (Purposive Sampling) โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อบรรลุ การสุ่มตัวอย่างแบบความหลากหลาย สูงสุดเพื่อให้ได้ข้อมูลที่สะท้อนประสบการณ์ที่หลากหลายอย่างครอบคลุม โดยกำหนดเกณฑ์การคัดเลือกดังนี้

ตารางที่ 1: เกณฑ์การคัดเลือกผู้ให้ข้อมูลหลัก (Key Informants)

เกณฑ์การคัดเลือก	รายละเอียด
1. สถานะหนี้สิน	ครูที่มีภาระหนี้สินสูง (เกิน 30 เท่าของเงินเดือน) และครูที่ไม่มีภาระหนี้สิน หรือจัดการหนี้สินได้ดี
2. อายุ	ครูที่มีอายุตั้งแต่ 24 ปี ถึง 58 ปี
3. ประสบการณ์ทำงาน	มีประสบการณ์ในการปฏิบัติหน้าที่ในฐานะข้าราชการครู ตั้งแต่ 8 เดือน ถึง 32 ปี
4. วิชาที่สอน	มีความเชี่ยวชาญในการสอนวิชาที่แตกต่างกัน เช่น คอมพิวเตอร์ ภาษาไทย วิทยาศาสตร์ สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม สุขศึกษาและพลศึกษา และคณิตศาสตร์
5. รายได้จากงานประจำ	ครูที่มีรายได้ ตั้งแต่ 15,800 บาท – 67,000 บาท
6. สถานภาพ	มีหลากหลายสถานภาพ ได้แก่ โสด สมรส หย่าร้าง
7. ประเภทของอาชีพเสริม	ครูประกอบอาชีพเสริมที่เหมือนและแตกต่างกันออกไป โดย 1 ท่าน ประกอบอาชีพเสริมมากกว่า 1 อาชีพ เช่น สอนพิเศษ การขายภาพบน เว็บไซต์ การขายของออนไลน์ นายหน้าขายประกันภัยรถยนต์ เจ้าของเชียงใหม่ พนักงานขับรถรับส่ง Bolt และ Grab ทำสื่อการสอนขาย ปลุกผัก ขาย ผลากินแบ่งรัฐบาล ซึ่งสะท้อนให้เห็นว่าครูสามารถทำอาชีพได้หลากหลาย
8. รายได้จากอาชีพเสริม	ครูที่มีรายได้จากอาชีพเสริม ตั้งแต่ 500 บาท จนถึง 300,000 บาท โดย เป็นค่าใช้จ่ายที่ยังไม่หักต้นทุน

ผู้วิจัยจะดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลอย่างต่อเนื่องจนกว่าจะถึงจุด ความอิ่มตัวของข้อมูล (Data Saturation) ซึ่งหมายถึงจุดที่การสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลรายใหม่ ๆ ไม่ก่อให้เกิดประเด็นหรือสาระ (Essence) ใหม่ ๆ ที่แตกต่างจากข้อมูลที่ได้มาแล้ว โดยในการวิจัยครั้งนี้ คาดการณ์ว่าจำนวน 8 ท่านจะเพียงพอต่อการ กลั่นกรองสาระหลักตามแนวทางปรากฏการณ์วิทยาเชิงตีความ แต่หากข้อมูลยังไม่ถึงจุดอิ่มตัว อาจมีการเพิ่ม จำนวนผู้ให้ข้อมูลตามความจำเป็น

ผู้ให้ข้อมูลรอง คือ ผู้ทรงคุณวุฒิ โดยเป็นผู้ที่จบการศึกษาระดับปริญญาเอกหรือดุษฎีบัณฑิต จำนวน 5 ท่าน การคัดเลือกผู้ให้ข้อมูลหลักใช้วิธีการเลือกแบบเจาะจง (Purposive Sampling) โดยพิจารณาจากตำแหน่ง งาน ได้แก่ ผู้บริหารโรงเรียน ผู้อำนวยการโรงเรียน และอาจารย์มหาวิทยาลัย ที่มีประสบการณ์การทำงานใน

สถานศึกษา ได้แก่ โรงเรียนรัฐบาล โรงเรียนเอกชน และมหาวิทยาลัย เพื่อให้เกิดความสอดคล้องกับวัตถุประสงค์ของการวิจัยข้อที่ (2)

เครื่องมือในการวิจัย

ผู้วิจัยใช้เครื่องมือในการวิจัยเป็นแบบสัมภาษณ์ ซึ่งได้กำหนดประเด็นข้อคำถามแบบปลายเปิดโดยเปิดช่องว่างให้ผู้ให้ข้อมูลสามารถตอบคำถามได้อย่างอิสระเพื่อให้ได้คำตอบที่ละเอียดตามประสบการณ์ของข้าราชการครู และเสนอแบบสัมภาษณ์ที่เป็นเครื่องมือในการวิจัยให้อาจารย์ที่ปรึกษา โดยมีการตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือ ดังนี้

1. การตรวจสอบความตรงเชิงเนื้อหา (Content Validity) ผู้วิจัยได้นำแบบสัมภาษณ์ไปเสนอต่อผู้ทรงคุณวุฒิที่มีความเชี่ยวชาญด้านการเงินเชิงพฤติกรรม และระเบียบวิธีวิจัยเชิงคุณภาพ จำนวน 3 ท่าน เพื่อประเมินความตรงเชิงเนื้อหาและความสอดคล้องของคำถามกับวัตถุประสงค์การวิจัย โดยค่าดัชนีความตรงเชิงเนื้อหา (CVI) ของแบบสัมภาษณ์ทั้งหมดอยู่ในระดับที่สูงกว่า 0.80
2. การทดลองใช้ (Pilot Test) ผู้วิจัยได้นำแบบสัมภาษณ์ที่ผ่านการตรวจสอบแล้วไปทดลองใช้กับข้าราชการครูที่มีอาชีพเสริมในพื้นที่ปริมณฑล จำนวน 2 ท่าน เพื่อประเมินความชัดเจนของคำถามและปรับปรุงลำดับการสัมภาษณ์ให้เป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ ก่อนนำไปใช้เก็บข้อมูลจริง

ตารางที่ 2: การแก้ไข/ปรับปรุงข้อคำถามหลัก หลังการทดลองใช้ (Pilot Test)

คำถามเดิม	คำถามที่ปรับปรุง	ข้อเสนอแนะในการปรับปรุง
“ทำไมคุณถึงต้องทำอาชีพเสริม?”	“อะไรคือสาเหตุหลักที่ทำให้ท่านตัดสินใจประกอบอาชีพเสริมควบคู่กับงานประจำ?”	คำถามกว้างเกินไปอาจได้คำตอบสั้น ๆ
“คุณทำอาชีพเสริมเพราะถูกบังคับจากสถานการณ์หรือไม่?”	“สถานการณ์ปัจจุบันที่ท่านประสบอยู่เป็นเหตุผลให้ท่านเลือกประกอบอาชีพเสริมนี้ด้วยหรือไม่?”	คำถามชี้แนะอาจปิดกั้นการตอบที่เป็นกลาง
“คุณมีวิธีการบริหารจัดการเงินให้มั่นคงอย่างไรบ้าง?”	“ในมุมมองของท่าน, ท่านคิดว่ามีวิธีคิดวิธีใดบ้างที่สามารถส่งเสริมให้ครูในเมืองหลวงหรือตัวท่านมีความมั่นคงทางการเงินมากขึ้น?”	คำตอบที่ได้ อาจเน้นแค่ "วิธีการ" ไม่ใช่ "ค่านิยม"
“นี่ก้อนแรกของคุณเกิดจากอะไร?”	“นี่ก้อนแรกของท่านเกิดจากอะไร?”	เปลี่ยนสรรพนามเพื่อเป็นการให้เกียรติผู้ให้ข้อมูลมากขึ้น
“คุณเป็นนี่ก้อนแรกเพราะอะไร?”	“อะไรคือเหตุผลจำเป็นของการมีนี่ก้อนแรกสำหรับท่าน?”	ให้เน้นเหตุผลในการตัดสินใจ ณ ขณะนั้น

การเก็บรวบรวมข้อมูล

1. ผู้วิจัยได้จัดทำ หนังสือขอความร่วมมือ ในการเก็บรวบรวมข้อมูล โดยแนบ เอกสารแสดงความยินยอมโดยมีข้อมูลครบถ้วน (Informed Consent Form) เพื่อขอความร่วมมือในการเข้าร่วมงานวิจัย พร้อมทั้งชี้แจงรายละเอียดการสัมภาษณ์ การขออนุญาตบันทึกเสียง และสิทธิในการไม่เปิดเผยตัวตนอย่างเคร่งครัด
2. ผู้วิจัยสัมภาษณ์ข้าราชการครูตามวันเวลาที่ได้นัดหมาย โดยผู้วิจัยสัมภาษณ์ตามประเด็นในคำถามแบบสัมภาษณ์กึ่งโครงสร้าง พร้อมทั้งบันทึกเสียงสัมภาษณ์ และทำการจดบันทึกรายละเอียดของข้อมูลสำคัญด้วยตนเอง โดยใช้ระยะเวลาในการเก็บรวบรวมข้อมูลจากการสัมภาษณ์ตั้งแต่วันที่ 10 กุมภาพันธ์ 2568 ถึงวันที่ 10 มีนาคม 2568

3. ผู้วิจัยรวบรวมข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์มาถอดข้อความ (Transcription) เพื่อนำเข้าสู่กระบวนการ วิเคราะห์เชิงตีความ (Hermeneutic Analysis) เพื่อค้นหาความหมายและสาระสำคัญของประสบการณ์

การวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยได้วิเคราะห์ข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์ การวิเคราะห์ข้อมูลจะกระทำไปพร้อม ๆ กับการเก็บรวบรวมข้อมูล โดยใช้ระเบียบวิธี Hermeneutic Analysis ตามแนวคิดของ Heideggerian Hermeneutic Phenomenology (1962) โดยเน้นการค้นหาความหมายเชิงลึกของประสบการณ์ (Meaning and Essence) ผ่านขั้นตอนต่อไปนี้

1. การวิเคราะห์ข้อมูลระหว่างการเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยถอดข้อความจากไฟล์บันทึกเสียงแบบคำต่อคำหลังการเก็บข้อมูลแต่ละครั้ง โดยผู้วิจัยทำการตีความเบื้องต้น และตรวจสอบความถูกต้องของข้อมูล จากนั้นผู้วิจัยปรับข้อความก่อนสัมภาษณ์ครั้งต่อไป เพื่อให้สามารถเข้าถึงความเข้าใจเชิงลึกของผู้ให้ข้อมูลได้อย่างครอบคลุม

2. การวิเคราะห์ข้อมูลโดยรวมเมื่อเสร็จสิ้นการเก็บข้อมูล

ผู้วิจัยทำการลงรหัสเชิงตีความอ่านข้อมูลที่ได้จากการถอดเทปของผู้ให้ข้อมูลทุกรายหลาย ๆ ครั้งเพื่อสรุปสาระสำคัญ และทำการลงรหัสเพื่อจัดกลุ่มข้อมูลที่มีความหมายคล้ายคลึงกัน จากนั้นจัดหมวดหมู่ของรหัสที่เกี่ยวข้องเพื่อกลั่นกรองเป็น ประเด็นหลัก (Themes) ที่สะท้อนถึงประสบการณ์และค่านิยมของผู้ให้ข้อมูล และวิเคราะห์ ตีความ และเชื่อมโยงประเด็นหลักเหล่านั้นเข้ากับวรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง เพื่อค้นหาสาระของปรากฏการณ์ที่ศึกษานั้นคือ ค่านิยมที่ปฏิบัติได้ เพื่อนำไปสู่เสถียรภาพทางการเงิน

3. การตรวจสอบความน่าเชื่อถือของการตีความ

ผู้วิจัยนำข้อมูลที่วิเคราะห์ สังเคราะห์ และสรุปประเด็นหลักกลับไปให้ผู้ให้ข้อมูลตรวจสอบอีกครั้ง เพื่อยืนยันว่าการตีความของผู้วิจัยมีความสอดคล้องและถูกต้องตรงตามประสบการณ์ของพวกเขา นอกจากนี้ผู้วิจัยนำเสนอผลการวิเคราะห์ต่ออาจารย์ที่ปรึกษาเพื่อให้ข้อเสนอแนะในการปรับปรุงความถูกต้อง และความเที่ยงตรงของการตีความก่อนการสรุปผลการวิจัยฉบับสมบูรณ์

ผลการวิจัย

วัตถุประสงค์ที่ 1. ผลการวิจัยพบว่า สาเหตุที่ข้าราชการครูในเขตกรุงเทพมหานครและปริมณฑลตัดสินใจประกอบอาชีพเสริม สามารถจำแนกออกเป็น 4 ปัจจัย ได้แก่

1. ปัจจัยทางเศรษฐกิจและภาระทางการเงิน ผู้ให้ข้อมูลหลักทั้ง 8 ท่านต่างประสบปัญหา รายได้ไม่เพียงพอ ต่อค่าใช้จ่าย โดยเฉพาะอย่างยิ่งเมื่อต้องเผชิญกับ ภาวะเศรษฐกิจผันผวน และ ค่าครองชีพที่สูงขึ้น โดยเฉพาะในเมืองหลวง นอกจากนี้ การมีหนี้สินก็เป็นสาเหตุสำคัญที่ทำให้ครูหลายท่านต้องหารายได้เสริม ไม่ว่าจะเป็หนี้สินจากค่าใช้จ่ายประจำวัน ค่าที่พัก หรือภาระหนี้ที่เกิดจากการดูแลครอบครัว

“การสร้างครอบครัวก็ต้องใช้เงินเยอะ เพราะต่อให้เป็นเรื่องคู่ ก็ไม่ใช่เรื่องของเราสองคน เราไม่ได้อยากจะแต่ง แต่เราก็ต้องแคว้นหน้าพ่อแม่ และผู้ใหญ่ทั้งของฝั่งเรา ทั้งของสามี” (ครูแป้น - G1)

2. ความต้องการพัฒนาตนเองและวางแผนอนาคต ผู้ให้ข้อมูลหลักหลายท่านมีความต้องการที่จะพัฒนาตนเอง ผ่านการศึกษาต่อในระดับที่สูงขึ้น เช่น ระดับปริญญาโท และมีเป้าหมายในการ วางแผนอนาคตที่ดีขึ้นให้กับตนเองและครอบครัว รวมถึงการวางแผนเพื่อการเกษียณ ซึ่งการมีรายได้เสริมช่วยให้สามารถบรรลุเป้าหมายเหล่านี้ได้

“พ่อแม่เขาก็แก้อันเรื่อย ๆ เงินที่เขาหาได้มาก็อยากให้เขาได้ใช้ ไม่อยากไปรบกวณ เขามาก เลยคิดว่าจะทำยังไงให้ได้เรียนต่อป.ตรี พอดีครูแนะแนวเขาช่วยแนะนำ เรื่องการทำเอกสารขอกู้ยศ.ให้...” (ครูป๊อ - G3)

3. การดูแลครอบครัวและบุพการี ผู้ให้ข้อมูลหลักมุ่งเน้นการดูแลครอบครัว ไม่ว่าจะเป็นบุตรหลาน บิดา มารดา หรือญาติพี่น้อง เป็นแรงผลักดันสำคัญให้ครูหลายท่านต้องหารายได้เพิ่ม เพื่อให้สมาชิกใน ครอบครัวมีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้น และสามารถตอบแทนบุญคุณบุพการีได้

“พ่อแม่เขามีพี่น้องเยอะก็จริง แต่เขาก็คงจะอึดอัดนะถึงเขาไม่พูด เพราะบ้านที่อยู่ก็มีแต่บ้านญาติ ๆ ไม่เคยมีบ้านของตัวเองเลย เป็นแค่คนอาศัย เลยคุยกับพี่ตัดสินใจ ซื้อบ้านไปเลย... อย่างน้อยให้เขาได้ภูมิใจว่า ..นี่บ้านของเราเน..” (ครูอร - G2)

4. การใช้ประโยชน์จากความสนใจและทักษะ ผู้ให้ข้อมูลหลักเลือกประกอบอาชีพเสริมที่สอดคล้องกับความชอบและความสนใจ หรือความเชี่ยวชาญ/ทักษะเฉพาะตัว เพื่อให้การทำงานเสริมนั้นเป็นไปอย่างมีความสุขและมีประสิทธิภาพ

“เราเป็นครูประถมเลยต้องสอนให้ได้ทุกวิชา แต่จริง ๆ แล้วชอบวิชาคณิตศาสตร์นะ พวกคำนวณนี่จะไวมาก พอต้องหางานทำเพิ่มก็เลยคิดว่าเอาอะไรดีที่ตัวเองถนัด เลยไปกู้สหกรณ์มาเพื่อเอามาเปิดร้านขายของ ทำร้านในบ้านตัวเองนี่แหละ...” (ครูแอม - G4)

ตารางที่ 3: ผลการวิเคราะห์ประสบการณ์การเป็นหนี้ก้อนแรกและแรงจูงใจในการประกอบอาชีพเสริมตามช่วงอายุราชการ

กลุ่มแบ่งตามอายุราชการ	ประเด็นหลัก	พลวัต
G1 (0 – 9 ปี)	เน้นการสร้างตัว/สร้างภาพลักษณ์ และการตั้งหลักในชีวิต	หนี้ก้อนแรกเกิดจากการแต่งงาน (ครูแป้น) หรือการผ่อนชำระ ยานพาหนะ (ครูอาร์ม) มีเป้าหมายหลักคือการสร้างตัว สร้างภาพลักษณ์ในการทำงาน
G2 (10 – 19 ปี)	เน้นการสร้างคุณภาพชีวิตครอบครัว และความมั่นคงในระยะยาว	หนี้ก้อนแรกเกิดจากการซื้อบ้าน (ครูป๊อ, ครูอร) มีเป้าหมายหลักคือการสร้างคุณภาพชีวิต ครอบครัว
G3 (20 – 29 ปี)	เน้นการลงทุนในความสามารถตนเอง และการสนับสนุนงานสอนหรืองานที่ถนัด	หนี้ก้อนแรกเกิดจากการกู้ยศ. (ครูป๊อ) หรือการใช้บัตรเครดิตเพื่อซื้ออุปกรณ์ (ครูโอบ)
G4 (30 ปีขึ้นไป)	เน้นการดูแลบุพการีที่เจ็บป่วย และการหมุนเวียน/ต่อยอดเงินลงทุน	หนี้ก้อนแรกเกิดจากการกู้สหกรณ์เพื่อซื้อรถและลงทุนในการขาย ฉลากกินแบ่งรัฐบาล (ครูปู) หรือ การดูแลบุตรหลานจำนวนมาก (ครูแอม)

และปัจจัยที่ส่งผลให้ข้าราชการครูประกอบอาชีพเสริมที่หลากหลาย คือ ข้อจำกัดและกฎระเบียบของอาชีพครู ผู้ให้ข้อมูลหลักมีความเข้าใจตรงกันว่าอาชีพข้าราชการครูมีกฎระเบียบและจริยธรรม ที่ควบคุม

พฤติกรรมและการดำเนินชีวิต ซึ่งส่งผลต่อการตัดสินใจเลือกอาชีพเสริม ทำให้ต้องเลือกงานที่เหมาะสมและไม่ขัดต่อข้อบังคับ

วัตถุประสงค์ที่ 2. ผลการวิจัยพบว่า ผู้ให้ข้อมูลหลักที่เป็นข้าราชการครูทั้งหมด 8 ท่าน และผู้ทรงคุณวุฒิทั้งหมด 5 ท่าน ได้ให้ข้อเสนอแนะให้เสริมสร้างค่านิยม 6 ด้าน ให้ข้าราชการครูยึดถือเพื่อให้เกิดเสถียรภาพการเงินอย่างยั่งยืน ประกอบไปด้วย ค่านิยมการพึ่งตนเอง ค่านิยมพอเพียง ค่านิยมการมีวินัยทางการเงิน ค่านิยมการวางแผนทางการเงิน ค่านิยมการออมและการลงทุน และค่านิยมการจัดการหนี้สินอย่างเป็นระบบ

ตารางที่ 4: ผลการวิเคราะห์และสังเคราะห์จากประสบการณ์ของข้าราชการครูและข้อเสนอแนะของผู้ทรงคุณวุฒิ ได้กลั่นกรอง 6 ค่านิยมหลักเพื่อเสถียรภาพทางการเงิน ดังนี้

ค่านิยมหลัก	คำอธิบาย	ตัวแทนผู้ให้ข้อมูล
1. ค่านิยมการพึ่งตนเอง	การรู้จักตนเอง การยึดมั่นในความสามารถและศักยภาพของตนเองในการบริหารจัดการชีวิตและสถานะทางการเงินอย่างรอบด้าน โดยไม่พึ่งพิงผู้อื่นหรือสิ่งภายนอกมากเกินไป มีความมุ่งมั่นในการเรียนรู้ พัฒนาตนเอง และสร้างสรรค์รายได้ด้วยความขยันหมั่นเพียร รวมถึงการเตรียมพร้อมรับมือกับความท้าทายทางการเงินด้วยสติปัญญา และพึ่งพาความสามารถของตนเป็นหลัก	"สิ่งแรกที่ต้องมีคือ สำนึกของการเป็นอิสระทางการเงิน ไม่ใช่การพึ่งพาสหกรณ์ตลอดเวลา ต้องยืนด้วยขาตัวเองให้ได้" (ครูป้อม - G3) "ไม่ว่าจะทำอะไร หากเกิดจากปัจจัยภายในที่ส่งเป็นพลังให้กับเรา เราก็สามารถทำงานได้ไม่มากก็น้อย ดังนั้นต้องมีใจก่อน การเป็นผู้บริหารก็ควรสร้างค่านิยมให้ครูพึ่งพาตนเอง ไม่เบียดเบียนผู้อื่น" (ผู้ทรงคุณวุฒิคนที่ 1)
2. ค่านิยมพอเพียง	การมีชีวิตที่พอเพียง การประยุกต์ใช้ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง พอประมาณ ความมีเหตุผล และการมีภูมิคุ้มกันที่ดีและพอมีพอกิน	"ครูต้องพอเพียง ไม่กู้เงิน เพราะการกู้เงินเป็นกับดักทางการเงินของข้าราชการครู" (ครูป้อม - G2) "รู้จักประมาณตน รู้ว่าสิ่งไหนคือความจำเป็น สิ่งไหนคือความอยากได้ แคนนี้ก็ตัดรายจ่ายที่ไม่จำเป็นได้เยอะแล้ว" (ผู้ทรงคุณวุฒิคนที่ 3)
3. ค่านิยมการมีวินัยทางการเงิน	การจัดสรรรายจ่ายอย่างเคร่งครัด โดยเฉพาะหลักการ 'ออมก่อนใช้' และการตั้งเป้าหมายทางการเงินที่ชัดเจน	"วินัยคือการเปลี่ยนความรู้ให้เป็นพฤติกรรม...ถ้าไม่มีวินัย ต่อให้มีความรู้การเงินขั้นสูง ก็เป็นหนี้ได้ง่ายๆ" (ครูอร - G2) "เนื่องจากเหตุผลการใช้จ่ายของแต่ละคนไม่เหมือนกัน การให้ความรู้จึงเป็นสิ่งจำเป็น ที่โรงเรียน

ค่านิยมหลัก	คำอธิบาย	ตัวแทนผู้ให้ข้อมูล
		<p>ของที่มีเครือข่ายสถานศึกษาพอเพียงทั่วทั้งจังหวัด จึงสามารถแลกเปลี่ยนเรียนรู้กันได้ทุกโรงเรียนในเครือข่าย ทั้งการอบรม การร่วมกิจกรรม และได้เชิญวิทยากรจากสหกรณ์ออมทรัพย์ครูมาให้ความรู้ด้านการเงินแก่ข้าราชการครู และบุคลากรภารโรงในโรงเรียน เพื่อปลูกฝังให้ทุกคนในโรงเรียน รวมถึงนักเรียน และส่งผลไปยังผู้ปกครองให้มีความตระหนักคิดก่อนการใช้จ่าย” (ผู้ทรงคุณวุฒิคนที่ 2)</p>
<p>4. ค่านิยมการวางแผนทางการเงิน</p>	<p>การซื้อทอง การทำอาชีพเสริม การฝากเงินกับกองทุนบำเหน็จบำนาญข้าราชการ (กบข.) การแบ่งเงินเป็น 3 ส่วน คือ เก็บ ใช้ และลงทุน การซื้อประกันชีวิต และการลงทุนในสิ่งที่ตนเองเข้าใจ และยอมรับความเสี่ยงได้ การลงทุนที่เหมาะสมและการหารายได้เสริมเป็นสิ่งสำคัญในการสร้างความมั่นคงทางการเงิน</p>	<p>“ปกติก็จะฝากเข้าบัญชีที่เปิดร่วมกันกับสามี คือแต่ละเดือนจะต้องโอนเงินเก็บไว้ในบัญชีนั้นคนละ 1,000 บาท” (ครูแป้น – G1)</p> <p>“การมีแผนการใช้จ่ายที่ดีจะช่วยให้เรามีเงินเหลือสำหรับเป้าหมายอื่นๆ ในชีวิต หากจะซื้อของที่ต้องเปลี่ยนบ่อยๆ ก็เลือกของราคาถูกได้ แต่ถ้าต้องการของดี ก็ต้องวิเคราะห์ความคุ้มค่าให้ดีที่สุด” (ผู้ทรงคุณวุฒิคนที่ 4)</p>
<p>5. ค่านิยมการออมและการลงทุน</p>	<p>การซื้อทอง การทำอาชีพเสริม การฝากเงินกับกองทุนบำเหน็จบำนาญข้าราชการ (กบข.) การแบ่งเงินเป็น 3 ส่วน คือ เก็บ ใช้ และลงทุน การซื้อประกันชีวิต และการลงทุนในสิ่งที่ตนเองเข้าใจ และยอมรับความเสี่ยงได้ การลงทุนที่เหมาะสมและการหารายได้เสริมเป็นสิ่งสำคัญในการสร้างความมั่นคงทางการเงิน</p>	<p>“ถ้าเป็นตอนนี้ที่ทำได้ก็คือสมัคร กบข.และฝากเงินในสหกรณ์ออมทรัพย์ครู เพื่อให้มีเงินใช้ตอนเกษียณ” (ครูอาร์ม – G1)</p> <p>“การออมสำคัญมาก คือจุดเริ่มต้นที่สำคัญที่สุดของการสร้างวินัยทางการเงิน การออมจะไม่ใช่แค่การเก็บเงิน บางครั้งก็เป็นการวางแผนอนาคต เพื่อเอาไปลงทุนสร้างอะไรที่ทำให้ชีวิตดีขึ้นก็ได้ ให้ครูกำหนดและตั้งเป้าหมายในการใช้จ่ายเงินให้เหมาะสม มีการแบ่งเงินออมแยกจากรายได้อย่างชัดเจน พร้อมวางแผนการออม</p>

ค่านิยมหลัก	คำอธิบาย	ตัวแทนผู้ให้ข้อมูล
		<p>เช่น ฝากธนาคาร ลงทุน ทำประกันชีวิต และประกันสุขภาพ เพราะถ้าใช้จ่ายโดยได้ประมาณสถานภาพทางการเงินของตนเอง บางครั้งอาจนำไปสู่การกู้เงินจากบุคคลหรือสถาบันการเงิน การเป็นหนี้บัตรเครดิตที่จ่ายเพียงขั้นต่ำและเสียดอกเบี้ยสูง ก็จะเป็นปัญหาต่อไปไม่สิ้นสุด” (ผู้ทรงคุณวุฒิคนที่ 3)</p>
<p>6. ค่านิยมการจัดการหนี้สินอย่างเป็นระบบ</p>	<p>การชำระหนี้ให้ตรงเวลา จ่ายให้ครบและเร็วที่สุด การเลี่ยงหรือกู้เท่าที่จ่ายไหว และการทำบัญชีรายรับ – รายจ่าย เพื่อตรวจสอบการชำระหนี้</p>	<p>“แม้จะโชคดีที่ไม่มีหนี้บ้าน แต่ด้วยภาระค่าใช้จ่ายที่สูงก็ทำให้เป็นหนี้อย่างอื่น แต่ก็ไม่มีเพิ่มแล้วทยอยใช้หนี้ให้หมด” (ครูแอม – G4)</p> <p>“ข้าราชการครูมีหนี้สินมากกว่าครูเอกชน เพราะมีสิ่งล่อตาล่อใจเยอะ เช่น การสมัครบัตรเครดิตแบบผ่อน 0% การสมัครสหกรณ์ออมทรัพย์ครูเพื่อรับเงินปันผล สิ่งเหล่านี้เมื่อมีแล้วมักจะถูกใช้โรงเรียนเอกชนเองก็มีครูที่เป็นหนี้ หากมีหนี้ ก็ต้องวางแผนจัดการชำระหนี้อย่างมีวินัยและรัดกุม ผมมักจะแนะนำให้จัดลำดับความสำคัญของหนี้สิน โดยเฉพาะหนี้ที่มีอัตราดอกเบี้ยสูง เช่น หนี้บัตรเครดิต ควรได้รับการชำระคืนเป็นลำดับแรกๆ” (ผู้ทรงคุณวุฒิคนที่ 5)</p>

อภิปรายผล

ข้อค้นพบที่ได้จากการวิจัยครั้งนี้ เป็นไปตามวัตถุประสงค์ของการวิจัย โดยผลที่ได้จากการวิจัยสามารถอภิปรายผลได้ดังนี้

ผลจากการวิจัยวัตถุประสงค์ที่ 1 สาเหตุที่ข้าราชการครูตัดสินใจประกอบอาชีพเสริม ได้แก่

1. ปัจจัยทางเศรษฐกิจและภาระทางการเงิน เป็นแรงผลักดันหลักที่ทำให้ครูต้องแสวงหารายได้เสริม เนื่องจากรายได้ไม่เพียงพอต่อค่าใช้จ่ายในภาวะเศรษฐกิจผันผวน โดยเฉพาะในบริบทของครูในกรุงเทพมหานครและปริมณฑล ซึ่งมีค่าครองชีพและ ต้นทุนของความจำเป็นในการดำรงชีวิตในเมืองใหญ่ สูง ทำให้การมีหนี้สินเป็นสาเหตุสำคัญที่ผลักดันให้ครูต้องหารายได้เสริม ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ รณกร กิตติพ

ชเรตชาธร และ อนงค์นุช เทียงทอง (2562) ที่ระบุว่า ปัจจัยที่ส่งผลต่อการประกอบอาชีพเสริม พบว่ารายได้เฉลี่ยต่อเดือนเปลี่ยนแปลงไปจะส่งผลให้โอกาสที่ข้าราชการหันมาประกอบอาชีพเสริมเพิ่มขึ้นร้อยละ 0.001 และหากความครอบคลุมของสวัสดิการ เปลี่ยนแปลงไปจะส่งผลให้โอกาสที่ข้าราชการหันมาประกอบอาชีพเสริมเพิ่มขึ้น การประกอบอาชีพเสริมจึงถูกตีความว่าเป็น พฤติกรรมเชิงบังคับ (External Regulation) ที่มีเป้าหมายเพื่อ ความอยู่รอด และการประคองสภาพคล่องทางการเงินในสถานการณ์ที่รายได้ประจำไม่สามารถพึ่งพาได้

2. ความต้องการพัฒนาตนเองและวางแผนอนาคต ผู้ให้ข้อมูลหลักหลายท่านมีความต้องการที่จะพัฒนาตนเอง ผ่านการศึกษาต่อในระดับที่สูงขึ้น เช่น ระดับปริญญาโท และมีเป้าหมายในการ วางแผนอนาคตที่ดีขึ้นให้กับตนเองและครอบครัว รวมถึงการวางแผนเพื่อการเกษียณ ซึ่งการมีรายได้เสริมช่วยให้สามารถบรรลุเป้าหมายเหล่านี้ได้ สอดคล้องกับงานวิจัยของ อมรลักษณ์ คล้ายเรื่อง (2564) ที่ระบุว่า การพัฒนาตนเองของครูในโรงเรียนกลุ่มเครือข่ายส่งเสริมประสิทธิภาพการจัดการศึกษากลุ่มที่ 3 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาปทุมธานี เขต 1 โดยอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณารายด้าน พบว่า อยู่ในระดับมากทุกด้าน ได้แก่ ด้านวิสัยทัศน์ ด้านวิชาชีพ และด้านบุคลิกภาพ ซึ่งสอดคล้องกับ แรงจูงใจภายใน ตามทฤษฎีการกำหนดตนเอง (Self-Determination Theory: SDT) ของ Deci & Ryan (2000) โดยการใช้รายได้เสริมเพื่อการศึกษาต่อหรือการลงทุนระยะยาว ถือเป็น การตอบสนองความต้องการพื้นฐานด้านความสามารถ (Competence) และความเป็นอิสระ (Autonomy) ซึ่งสร้างความรู้สึกถึงการควบคุมชีวิตและศักยภาพของตนเองได้อย่างยั่งยืน

3. การดูแลครอบครัวและบุพการี ผู้ให้ข้อมูลหลักมุ่งเน้นการดูแลครอบครัว ไม่ว่าจะเป็นบุตรหลาน บิดา มารดา หรือญาติพี่น้อง เป็นแรงผลักดันสำคัญให้ครูหลายท่านต้องหารายได้เพิ่ม เพื่อให้สมาชิกในครอบครัวมีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้น และสามารถตอบแทนบุญคุณบุพการีได้ ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ รณกร กิติพชรเดชาธร และ อนงค์นุช เทียงทอง (2562) ที่ระบุว่า อิทธิพลทางด้านมิติทัศนคติส่วนบุคคลมีผลกระทบสูงสุดต่อการประกอบอาชีพเสริมกับคุณภาพชีวิต ตลอดจนภาระการเลี้ยงดูครอบครัวของข้าราชการที่ทำการประกอบอาชีพเสริม ซึ่งเมื่อจัดลำดับความสำคัญตามน้ำหนักของตัวแปรแล้วกล่าวโดยสรุปได้ว่า ข้าราชการที่ทำการประกอบอาชีพเสริมนั้นเป็นผู้มีภาระรายจ่ายในการเลี้ยงดูครอบครัวที่สูง จึงส่งผลให้ตัวข้าราชการเองต้องแสวงหาแหล่งรายได้เพิ่มเติมเพื่อผลักดันคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้น สะท้อนถึงคุณค่าทางสังคม ที่มีอิทธิพลต่อการตัดสินใจทางการเงิน โดยความมุ่งมั่นในการหารายได้เสริมเป็น การจัดสมดุลระหว่างมิติความต้องการทางการเงินส่วนตัวกับมิติความรับผิดชอบทางจริยธรรมต่อครอบครัว

4. การใช้ประโยชน์จากความสนใจและทักษะ ผู้ให้ข้อมูลหลักเลือกประกอบอาชีพเสริมที่สอดคล้องกับความชอบและความสนใจ หรือความเชี่ยวชาญ/ทักษะเฉพาะตัว เพื่อให้การทำงานเสริมนั้นเป็นไปอย่างมีความสุขและมีประสิทธิภาพ สอดคล้องกับทฤษฎีการกำหนดตนเอง (Self-Determination Theory: SDT) ของ Edward Deci & Richard Ryan (2000) ที่เน้นความสำคัญของ แรงจูงใจภายใน ในการทำกิจกรรมต่างๆ การตอบสนองความต้องการพื้นฐานด้านความอิสระ ความสามารถ และความสัมพันธ์ จะช่วยส่งเสริมแรงจูงใจภายใน ความเป็นอยู่ที่ดี และการพัฒนาศักยภาพของบุคคลได้อย่างยั่งยืน การเลือกอาชีพเสริมจากความสนใจเป็นการตอบสนองความต้องการพื้นฐานด้าน ความสัมพันธ์ (Relatedness) และ ความเป็นอิสระ ซึ่งช่วยให้ครูสามารถ ผสาน (Integrate) งานเสริมเข้ากับชีวิตประจำวันได้ง่ายขึ้น โดยไม่เกิดความเหน็ดเหนื่อยล้าทางจิตใจ และทำให้การหารายได้เสริมกลายเป็น การพัฒนาศักยภาพ ไปในตัว

และปัจจัยที่ส่งผลให้ข้าราชการครูประกอบอาชีพเสริมที่หลากหลาย คือ ข้อจำกัดและกฎระเบียบของอาชีพครู ผู้ให้ข้อมูลหลักมีความเข้าใจตรงกันว่าอาชีพข้าราชการครูมีกฎระเบียบและจริยธรรม ที่ควบคุมพฤติกรรมและการดำเนินชีวิต ซึ่งส่งผลต่อการตัดสินใจเลือกอาชีพเสริม ทำให้ต้องเลือกงานที่เหมาะสมและไม่ขัดต่อข้อบังคับ สอดคล้องกับงานวิจัยของ รณกร กิติพชรเดชาธร และอนงค์นุช เทียงทอง (2562) ที่ทำการศึกษาเรื่องการประกอบอาชีพเสริมกับคุณภาพชีวิตข้าราชการ: การประยุกต์ใช้แบบจำลองโครงสร้าง

ความแปรปรวน พบว่า ข้าราชการที่ทำการประกอบอาชีพเสริมนั้นจะต้องเป็นผู้ที่ใส่ใจในการบริหารเวลาเพื่อไม่ให้เกิดการละเลยต่อการปฏิบัติหน้าที่ของตนเอง ซึ่งข้อจำกัดนี้บังคับให้ครูต้องใส่ใจในการ บริหารเวลาและทรัพยากร อย่างเคร่งครัด เพื่อรักษาคุณภาพของงานประจำควบคู่ไปกับการหารายได้เสริม

ผลจากการวิจัยวัตถุประสงค์ที่ 2 ค่านิยมที่ควรเสริมสร้างให้ข้าราชการครูพึงยึดถือไว้เพื่อให้เกิดเสถียรภาพการเงินอย่างยั่งยืน ได้แก่

1. ค่านิยมการพึ่งตนเอง ซึ่งครอบคลุมถึงการรู้จักตนเอง การยึดมั่นในความสามารถและศักยภาพของตนเองในการบริหารจัดการชีวิตและสถานะทางการเงินอย่างรอบด้าน โดยไม่พึ่งพิงผู้อื่นหรือสิ่งภายนอกมากเกินไป มีความมุ่งมั่นในการเรียนรู้ พัฒนาตนเอง และสร้างสรรค์รายได้ด้วยความขยันหมั่นเพียร รวมถึงการเตรียมพร้อมรับมือกับความท้าทายทางการเงินด้วยสติปัญญาและพึ่งพาความสามารถของตนเป็นหลัก ที่สอดคล้อง พระครูวิบูลสีลพรต และพระมหามิตร วิฑูตปัญญา (2562) ที่ศึกษาเกี่ยวกับศาสตร์พระราชากับการพึ่งตนเอง ที่ทำให้ประชาชนคนไทยมีความสุขคู่คุณธรรม โดยสอนให้คนดำรงชีวิตอย่างมีความสุข พอเพียง ที่คงอยู่คู่แผ่นดินไทยนั้นครอบคลุมทั้ง พระราชดำริ และพระราชดำริส และพระราชกรณียกิจ ซึ่งปวงพสกนิกรชาวไทยได้น้อมนำมาเป็นแบบอย่างที่ดีในการประพฤติตน การพึ่งตนเอง คือ มีความสามารถในการกำหนดชีวิตตนเองและช่วยเหลือตนเองให้มากที่สุดเท่าที่จะทำได้ และพยายามลดการพึ่งพาด้านอื่นต่าง ๆ ซึ่งค่านิยมการพึ่งตนเองมีความสำคัญอย่างยิ่งเมื่อพิจารณาถึง บทบาทของสหกรณ์ออมทรัพย์ครู ซึ่งเป็นสถาบันการเงินที่ให้ความช่วยเหลือ แต่ก็อาจกลายเป็น กีดกันทางการเงินเชิงสถาบัน ที่ลดแรงจูงใจในการพึ่งตนเอง และสร้างหนี้ได้ง่าย การเสริมสร้างค่านิยมนี้จึงเป็นไปเพื่อสร้าง ภูมิคุ้มกันทางจิตวิทยา ให้ครูสามารถปฏิเสธสินเชื่อที่ไม่จำเป็น

2. ค่านิยมพอเพียง ได้แก่ แนวทางการสร้างความมั่นคงทางการเงินของข้าราชการครู โดยมี การประยุกต์ใช้ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง พอประมาณ ความมีเหตุผล และการมีภูมิคุ้มกันที่ดี และพอมีพอกิน สอดคล้องกับหนังสือ “การประยุกต์ใช้ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงในการบริหารโรงเรียน” ของ สุชาติ นันทะไชย (2554) ที่ระบุว่า ค่านิยมพอเพียงนับเป็นแบบแผนความเชื่อเป็นไปตามแนวคิดของปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง (Sufficiency economy) ในพระบาทสมเด็จพระบรมชนกาธิเบศร มหาภูมิพลอดุลยเดชมหาราช บรมนาถบพิตร ที่สถานศึกษาพึงสร้างสรรค์ให้เกิดขึ้นในจิตสำนึกและยึดถือปฏิบัติเป็นค่านิยมของครูและบุคลากรในสถานศึกษาเพื่อเป็นวิถีชีวิตและวิธีการปฏิบัติที่เจริญงอกงามด้วยสันติสุขอันจะส่งผลต่อคุณภาพและความสำเร็จในการพัฒนาผู้เรียนอย่างยั่งยืน ซึ่งความพอเพียงในบริบทของครูในเมืองหลวง เป็นการประเมินความจำเป็นต่อสิ่งที่ยากได้อย่างมีเหตุมีผล เป็นการป้องกันให้ครูตกอยู่ภายใต้แรงกดดันจากค่านิยมทางสังคมที่พุ่งเพื่อ โดยการสร้างภูมิคุ้มกันทางการเงินไว้ก่อน

3. ค่านิยมการมีวินัยทางการเงิน ได้แก่ การจัดอบรมให้ความรู้เรื่องวินัยทางการเงิน การจัดสรรรายจ่าย การออมก่อนใช้ และการตั้งเป้าหมายในการใช้เงินให้ชัดเจน สอดคล้องกับผลการวิจัยของ ฉัตรสุดา เทพวิมลเพชรกุล (2567) ที่ระบุว่า ครูส่วนใหญ่ต่างมีเหตุผลส่วนตัวที่คล้ายคลึงกันเกี่ยวกับสาเหตุที่ทำให้ตนเองประสบกับปัญหาหนี้สิน ได้แก่ ความต้องการจำเป็น ด้านค่านิยมทางสังคม และด้านพฤติกรรมส่วนตัว ผู้ให้ข้อมูลใช้แนวทางและวิธีการในการแก้ไขหรือลดปัญหานี้สิน ซึ่งสามารถปรับใช้กับครูที่อยู่ในสถานการณ์เดียวกัน คือ การมีวินัยทางการเงิน ซึ่งในทางปฏิบัติที่สามารถปฏิบัติได้ เช่น การหักเงินออมเข้าบัญชีลงทุนทันทีที่เงินเดือนออก ก่อนจะนำไปใช้จ่ายด้านอื่น ๆ

4. ค่านิยมการวางแผนทางการเงิน ได้แก่ การจัดสรรทรัพยากรอย่างเหมาะสม รู้เป้าหมาย การทำรายรับ - รายจ่าย การใช้หลัก 3 ห่วงของเศรษฐกิจพอเพียง และลดความเสี่ยงจากการเป็นหนี้การใช้จ่ายอย่างรอบคอบ ใช้จ่ายให้น้อยกว่าที่หามาได้ สอดคล้องกับงานวิจัยของ วัลลพ ล้อมตะคุ (2567) ที่ศึกษาผลของการรับรู้ความสามารถของตนเองในการวางแผนการเงินส่วนบุคคลที่มีต่อการมีอิสรภาพทางการเงินของครูในประเทศไทย ระบุว่า ปัจจัยที่มีผลต่ออัตราส่วนความอยู่รอด ๆ คือ ภูมิภาคในการทำงาน การรับรู้ความสามารถ

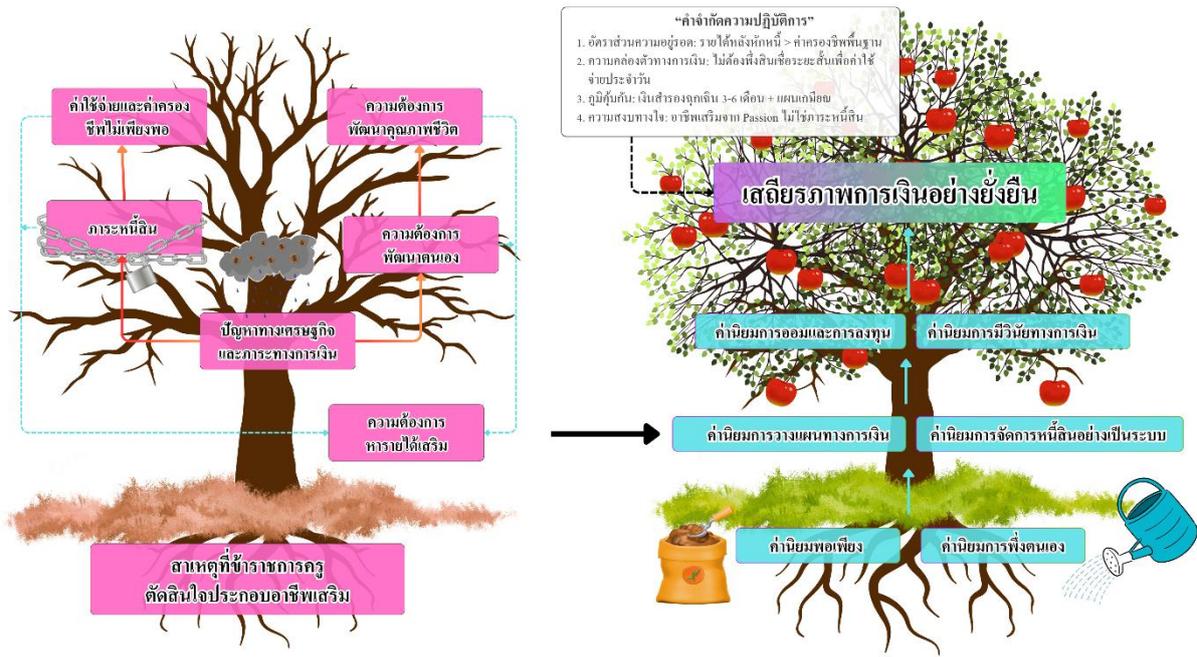
ของตน การวางแผนการเงินส่วนบุคคล อิสรภาพทางการเงิน ซึ่งสามารถปฏิบัติได้ด้วยการกำหนดเส้นทางชีวิตที่ชัดเจน ไม่ใช่แค่การทำบัญชี แต่คือการประเมินความคุ้มค่าของการใช้จ่าย (เช่น การซื้อของ) และการจัดทำแผนการเงินครอบครัว เพื่อให้บรรลุเป้าหมายร่วมกัน

5. ค่านิยมการออมและการลงทุน ได้แก่ การซื้อทอง การทำอาชีพเสริม การฝากเงินกับกองทุนบำเหน็จบำนาญข้าราชการ (กบข.) การแบ่งเงินเป็น 3 ส่วน คือ เก็บ ใช้ และลงทุน การซื้อประกันชีวิต และการลงทุนในสิ่งที่ตนเองเข้าใจและยอมรับความเสี่ยงได้ การลงทุนที่เหมาะสมและการหารายได้เสริมเป็นสิ่งสำคัญในการสร้างความมั่นคงทางการเงิน สอดคล้องกับงานวิจัยของ กมลวิทย์ มีถาวร (2564) ที่ระบุว่าข้าราชการครูกลุ่มเจนเอชเอชเอช เลือกรูปแบบการออมโดยนำเงินไปฝากธนาคารในสัดส่วนที่มากที่สุด มีวัตถุประสงค์การออมเพื่อใช้หลังเกษียณ โดยเริ่มออมตั้งแต่อายุ 21 – 30 ปี นอกจากนี้ งานวิจัยของ ฉัตรสุดา เทพวิมลเพชรกุล (2567) ได้กล่าวไว้ว่า ครูมีพฤติกรรมส่วนตัวที่ฟุ่มเฟือย ตามกระแสนิยมของสังคม และครูมีวิธีแก้ไขปัญหานี้สิน โดยเมื่อมีหนี้แล้วจะมีการชำระขั้นต่ำหรือมากกว่าขั้นต่ำอย่างสม่ำเสมอ เพื่อให้มีโอกาสลดเงินต้น และทำให้ออกดอกเบียดลดลงด้วย รวมทั้งมีการบริหารสินทรัพย์และหนี้สิน เช่น การออมเงินไว้ใช้สำหรับรายจ่ายการลงทุน และออมเพื่อเตรียมความพร้อมสู่วัยเกษียณ การลงทุนที่เหมาะสมและการหารายได้เสริมถูกตีความว่าเป็นสิ่งสำคัญในการสร้าง ความมั่นคง และ ความมั่งคั่ง โดยต้องเน้นการลงทุนในสิ่งที่ตนเองเข้าใจ และยอมรับความเสี่ยงได้ เพื่อให้เป็นไปตามหลักการ มีเหตุผลและมีภูมิคุ้มกัน

6. ค่านิยมการจัดการหนี้สินอย่างเป็นระบบ ได้แก่ การชำระหนี้ให้ตรงเวลา จ่ายให้ครบและเร็วที่สุด การเลี่ยงหรือกู้เท่าที่จ่ายไหว และการทำบัญชีรายรับ – รายจ่าย เพื่อตรวจสอบการชำระหนี้ สอดคล้องกับงานวิจัยของ ฉัตรสุดา เทพวิมลเพชรกุล (2567) ที่ระบุว่า การลดปัญหาหนี้สิน คือ การบริหารจัดการสินทรัพย์และหนี้สิน และการน้อมนำปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงที่พระบาทสมเด็จพระบรมชนกาธิเบศร มหาภูมิพลอดุลยเดชมหาราช บรมนาถบพิตร ทรงพัฒนาขึ้นมาเป็นหลักในการดำเนินชีวิต ค่านิยมนี้ถูกแปลงเป็นการปฏิบัติที่เรียกว่า Debt Snowball หรือ Debt Avalanche โดยการเน้นการ ชำระหนี้ที่มีดอกเบี้ยสูง ให้หมดก่อนเป็นลำดับแรกอย่างสม่ำเสมอ เพื่อลดภาระดอกเบี้ยโดยรวม การจัดการหนี้สินอย่างเป็นระบบเป็นการแสดงออกถึงความรับผิดชอบ (Responsibility) ต่อการตัดสินใจทางการเงินของตนเอง ซึ่งเป็นส่วนสำคัญของการพึ่งตนเองอย่างแท้จริง

องค์ความรู้ใหม่จากการวิจัย

แผนภาพที่ 1 ค่านิยมที่ควรเสริมสร้างเพื่อให้เกิดเสถียรภาพการเงินอย่างยั่งยืน
ที่มา : ผู้วิจัย

จากภาพ สะท้อนให้เห็นถึงรากเหง้าของปัญหาที่นำไปสู่สาเหตุที่ข้าราชการครูตัดสินใจประกอบอาชีพเสริมนั้น มากจากปัญหาทางเศรษฐกิจและภาระทางการเงิน ซึ่งเป็นปัจจัยหลักที่ส่งผลกระทบต่อคุณภาพชีวิตของข้าราชการครู ทำให้ข้าราชการครูมีภาระหนี้สินที่เพิ่มขึ้น ค่าใช้จ่ายและค่าครองชีพไม่เพียงพอ นอกจากนี้ยังมีความจำเป็นในการหารายได้เสริมให้มีรายได้เพิ่มเติมในการใช้จ่ายเพื่อตอบสนองความต้องการพัฒนาตนเอง และความต้องการพัฒนาคุณภาพชีวิต หากองค์กรเสริมสร้างค่านิยมที่เหมาะสมในการปฏิบัติตนให้แก่ข้าราชการครู ได้แก่ ค่านิยมพอเพียง ค่านิยมการพึ่งตนเอง ค่านิยมการวางแผนทางการเงิน ค่านิยมการมีวินัยทางการเงิน ค่านิยมการออมและการลงทุน และค่านิยมการจัดการหนี้สินอย่างเป็นระบบ ซึ่งเปรียบเสมือนการหล่อเลี้ยงและป้อนน้ำ รังผลให้ข้าราชการครูมีเสถียรภาพทางการเงินอย่างยั่งยืน

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้ประโยชน์

1. ผลจากการวิจัยวัตถุประสงค์ที่ 1 พบว่า สาเหตุที่ข้าราชการครูตัดสินใจประกอบอาชีพเสริมมากที่สุด คือ ปัจจัยทางเศรษฐกิจและภาระทางการเงิน เป็นสาเหตุหลักที่ทำให้ข้าราชการครูต้องตัดสินใจประกอบอาชีพเสริม โดยเฉพาะอย่างยิ่งในเมืองหลวงที่ครูประสบปัญหารายได้ไม่เพียงพอต่อค่าใช้จ่ายในชีวิตประจำวัน ดังนั้น มาตรการแก้ไขจึงควรมุ่งเน้นไปที่การ เสริมสร้างความสามารถทางการเงิน (Financial Capability) และการป้องกันหนี้ให้กับครูรุ่นใหม่ โดยในระดับโรงเรียนและบุคคล สถานศึกษาหรือหน่วยงานที่เกี่ยวข้องควรจัดทำหลักสูตร 12 สัปดาห์เพื่อเสถียรภาพการเงินที่ยั่งยืน ให้เป็นหลักสูตรภาคบังคับในการปฐมนิเทศครูบรรจุใหม่ทันที เพื่อให้ครูรุ่นใหม่มีภูมิคุ้มกันก่อนเข้าสู่วงจรหนี้ โดยเนื้อหาควรครอบคลุมทั้งการวางแผนการเงินส่วนบุคคล การออม การลงทุน และการจัดการหนี้สิน นอกจากนี้ ควรส่งเสริม โครงการพี่เลี้ยงทางการเงิน (Financial Mentoring) โดยให้ครูที่มีเสถียรภาพทางการเงินดีมาถ่ายทอดประสบการณ์จริง เพื่อให้เกิดการปรับพฤติกรรมในระดับปฏิบัติการ ในระดับหน่วยงานต้นสังกัด ควรจัดสรรงบประมาณเพื่อส่งเสริมการสร้าง

รายได้เสริมเชิงสร้างสรรค์ที่สอดคล้องกับทักษะของครู เพื่อตอบสนองความต้องการด้าน ความเป็นอิสระและ ความสามารถของครูโดยเน้นการหารายได้ที่ไม่ขัดต่อจริยธรรมของข้าราชการ

2. ผลจากการวิจัยวัตถุประสงค์ที่ 2 พบว่า ค่านิยม 6 ด้าน (การพึ่งตนเอง พอเพียง วินัยทางการเงิน การวางแผน การออมและการลงทุน และการจัดการหนี้สินอย่างเป็นระบบ) เป็นกุญแจสำคัญสู่เสถียรภาพทางการเงินอย่างยั่งยืน ดังนั้น หน่วยงานที่เกี่ยวข้องจึงควรนำข้อมูลเชิงลึกด้านค่านิยมและพฤติกรรมการแตกต่างเชิงกลุ่ม (G1-G4) ไปใช้ในการวางแผนกิจกรรมส่งเสริมการปลอดหนี้ที่ตรงจุดและวัดผลได้ โดยในระดับหน่วยงาน ต้นสังกัด ควรออกแบบ โปรแกรมส่งเสริมเสถียรภาพทางการเงินตามช่วงวัย โดยคำนึงถึงความจำเป็นและ ภาระที่แตกต่างกันของครูแต่ละกลุ่มประสบการณ์การทำงาน เช่น ครูรุ่น G2 เน้นการจัดการหนี้สินระยะยาว และอสังหาริมทรัพย์, ครูรุ่น G4 เน้นการวางแผนลงทุนเพื่อเกษียณและการดูแลบุพการี เป็นต้น และควรมีการ กำหนด ตัวชี้วัดความสำเร็จ ของโปรแกรมอย่างชัดเจน โดยใช้ คำจำกัดความปฏิบัติการของ "เสถียรภาพ การเงินอย่างยั่งยืน" ที่ได้จากการวิจัย เช่น อัตราส่วนความอยู่รอดทางการเงิน และการมีเงินสำรองฉุกเฉิน 3-6 เดือน เป็นต้นหลัก ในระดับสถาบันการเงิน ได้แก่ สหกรณ์ออมทรัพย์ครู และสถาบันการเงินอื่น ๆ ควรปรับ บทบาทเป็นคู่คิดทางการเงิน มากกว่าแหล่งเงินกู้ โดยการพัฒนาระบบสินเชื่อที่ผูกกับ เงื่อนไขทางการเงินเชิง บวก เช่น การลดอัตราดอกเบี้ยเมื่อครูมีวินัยในการออม เป็นต้น และให้บริการให้คำปรึกษาหนี้ (Debt Counseling) เพื่อช่วยให้ครูสามารถประเมินความสามารถในการจ่ายและจัดการหนี้สินได้อย่างเป็นระบบ ก่อนการอนุมัติสินเชื่อในวงเงินสูง เพื่อเสริมสร้าง ค่านิยมการพึ่งตนเอง อย่างแท้จริง

ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป

1. ผลการวิจัยในครั้งนี้เป็นผลจากการศึกษาจากผู้ให้ข้อมูลที่เป็นข้าราชการครูในเขตกรุงเทพมหานคร และปริมณฑล ปีการศึกษา 2567 เท่านั้น ซึ่งไม่สามารถสรุปอ้างอิงถึงข้าราชการครูทั้งหมดในประเทศได้ ดังนั้น ในการวิจัยครั้งต่อไป ควรขยายพื้นที่การศึกษา ไปยังภูมิภาคอื่น ๆ เพื่อให้ครอบคลุมความหลากหลายของ บริบททางเศรษฐกิจและสังคม ควรมีการศึกษาเปรียบเทียบระหว่างกลุ่มครูใน เขตเมือง และเขตชนบทเพื่อทำ ความเข้าใจถึงพฤติกรรมการแตกต่างของสาเหตุในการประกอบอาชีพเสริม เช่น หนี้สินเพื่อการบริโภคในเมือง หนี้สินเพื่อการเกษตร และภาระผูกพันในชนบท เป็นต้น และการประยุกต์ใช้ค่านิยมทางการเงินที่แตกต่างกัน นอกจากนี้ ควรศึกษากับข้าราชการครูจากหลากหลายระดับชั้น เช่น เพิ่มเติมระดับอาชีวศึกษา และประเภท โรงเรียนขนาดเล็ก และโรงเรียนในพื้นที่ห่างไกล เพื่อให้ได้ข้อมูลเชิงลึกมากยิ่งขึ้นเกี่ยวกับข้อจำกัดและแรงจูงใจ ในการหารายได้เสริมของครูที่มีลักษณะเฉพาะต่าง ๆ

2. ผลการวิจัยในครั้งนี้เป็นการศึกษาเชิงคุณภาพโดยใช้กลุ่มผู้ให้ข้อมูลแบบเฉพาะเจาะจง หากต้องการ ศึกษาเพิ่มเติมเพื่อเพิ่มความน่าเชื่อถือในเชิงสถิติ และความแม่นยำของข้อเสนอเชิงนโยบาย ควรพิจารณาใช้ ระเบียบวิธีวิจัยแบบผสมผสาน ที่ยังคงไว้ซึ่งการสัมภาษณ์เชิงลึกกับกลุ่มครูที่มีลักษณะเฉพาะเพื่อให้ได้การ ตีความเชิงลึกของค่านิยมต่อไป แต่ผนวกการใช้แบบสอบถามเชิงปริมาณเพื่อเก็บข้อมูลตัวชี้วัดทางการเงิน คร่าว ๆ เช่น อัตราส่วนความอยู่รอดทางการเงิน ระดับหนี้สินต่อรายได้ และเงินสำรองฉุกเฉิน เป็นต้น โดยใช้ ตัวชี้วัดเหล่านี้เป็น Pre-Post Measures ในการประเมินผลกระทบของโปรแกรมการเงินที่ถูกออกแบบตาม ค่านิยมที่ได้จากการวิจัยครั้งนี้ เพื่อให้ข้อเสนอแนะเชิงนโยบายสามารถวัดผลได้ชัดเจนยิ่งขึ้น

เอกสารอ้างอิง

- กมลวิทย์ มีถาวร. (2564). ทักษะการออมและรูปแบบการออมของข้าราชการครูกลุ่มเจนเอเรชั่นเอ็กซ์ สังกัด สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเขต 9. *วารสารสังคมศาสตร์*, 10(1), 22-30.
- กระทรวงศึกษาธิการ. (2565). *การขับเคลื่อนโครงการแก้ปัญหาหนี้สิน*. สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้น พื้นฐาน กระทรวงศึกษาธิการ. สืบค้นเมื่อ 15 มกราคม 2568, จาก <http://www.bopp.go.th/>

- ฉัตรสุตา เทพวิมลเพชรกุล. (2567). วินัยทางการเงิน...เส้นทางเดินของครูสู่การไร้หนี้สิน: กรณีศึกษาข้าราชการครูโรงเรียนบ้านหม้อพัฒนานาญกุล. *วารสารมหาจุฬาลงกรณสังคมศาสตร์ปริทรรศน์*, 13(4), 41–52.
- ธนาคารกรุงศรีอยุธยา. (2568, 7 พฤษภาคม). *Saving behavior survey: พฤติกรรมการออมของผู้บริโภคชาวไทย*. สืบค้นเมื่อ 7 พฤษภาคม 2568, จาก <https://shorturl.asia/JNS3q>
- ธนาคารแห่งประเทศไทย. (2566). *การวางแผนทางการเงิน*. สืบค้นเมื่อ 4 มกราคม 2568, จาก <https://shorturl.asia/xbdZ4>
- ธีรทัศน์ ปิติภาคย์พงษ์, และ พรรณี บุญภาค. (2563). แนวทางการประยุกต์ใช้หลักพุทธธรรมในการแก้ปัญหาหนี้สินครูในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาขอนแก่น เขต 5. *วารสารการพัฒนากาเรียนรู้อสมัยใหม่*, 5(3), 60–77.
- พระครูวิบูลสีลพรต, และ พระมหามิตร ฐิตปัญญา. (2562). ศาสตร์พระราชากับการพึ่งตนเอง. *วารสารวิชาการธรรมทรรศน์*, 19(4), 165–176.
- พิสิษฐ์ เอมดวง, อนุต จันทรจิต, และ ปราศม์ณี เดชคุ้ม. (2566). รูปแบบการบริหารจัดการหนี้สินครัวเรือนแบบมีส่วนร่วมตามแนวคิดปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงตำบลวังหมัน อำเภอดงหลวง จังหวัดชัยนาท. *วารสารมหาจุฬาลงกรณวิชาการ*, 10(3), 19–35.
- มติชน. (2566, 8–14 ธันวาคม). ศธ.เผยครู 80% ก่อหนี้กว่า 1.4 ล้านล้านบาท สหกรณ์ออมทรัพย์แชมป์เจ้าหนี้ 8.9 แสนล้าน รัฐบาลตั้งร่วมแก้ปัญหา. *มติชนสุดสัปดาห์*, 14(2260). สืบค้นเมื่อ 24 มีนาคม 2568, จาก <https://www.matichon.co.th/weekly/>
- รณกร กิตติพรเดชาธร, และ อนงค์นุช เทียนทอง. (2562). การศึกษาปัจจัยการประกอบอาชีพเสริมของข้าราชการในจังหวัดอุดรธานี. *Journal of Business, Innovation and Sustainability (JBIS)*, 14(3), 72–84.
- วัชรพล ยงวนิชย์. (2567). การขยายตัวของรายได้จากการเข้าสู่การบริโภคสินเชื่อในยุคดอกเบี้ยสูงของข้าราชการครูก่อนวิกฤตเศรษฐกิจต้มยำกุ้ง. *วารสารวิชาการมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏธนบุรี*, 7(3), B1–B15.
- วัลลพ ล้อมตะคุ. (2566). ผลของการรับรู้ความสามารถของตนเองในการวางแผนการเงินส่วนบุคคลที่มีต่อการมีอิสรภาพทางการเงินของครูในประเทศไทย. *วารสารบัณฑิตศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏวไลยอลงกรณ์ในพระบรมราชูปถัมภ์*, 19(1), 1–18.
- สาธิต สุตปัญญา. (2567). ส่อง ‘รากปัญหา’ วงจรอุปาทนหนี้ครู มากกว่าแค่ ‘ฟุ่มเฟือย’ ส่วนตัว. *กรุงเทพธุรกิจ*.
- สายปวีร์ เพ็ญเขมร. (2563). แนวทางการประยุกต์ใช้หลักพุทธธรรมในการแก้ปัญหาหนี้สินครูในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาขอนแก่น เขต 5. *วารสารการพัฒนากาเรียนรู้อสมัยใหม่*, 5(3), 60–77.
- สุชาดา นันทะไชย, และ สุวิชา ธีรวิจารณ์ญาณกุล. (2554). *การประยุกต์ใช้ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงในการบริหารโรงเรียน: บทเรียนจากการวิเคราะห์โรงเรียนเครือข่ายเศรษฐกิจพอเพียง*. มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์: สามเจริญพานิชย์.
- สุชาดา นันทะไชย. (2563). ค่านิยมความพอเพียง: ค่านิยมร่วมที่ควรเร่งสร้างในองค์กรสถานศึกษา. *วารสารวิชาการผลประโยชน์แห่งชาติ*, 2(1), 69–76.
- สุวิชัย โกศัยยะวัฒน์. (2567). อาชีพครูกับวัฒนธรรมและสังคมไทยในกระแสการเปลี่ยนแปลง: บทพิพากษ์เพื่อพัฒนา. *วารสารศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยบูรพา*, 10(2), 25–36.
- สุนงค์ บัวทอง. (2563). แนวทางการบริหารจัดการแก้ปัญหาหนี้สินของครูในจังหวัดเพชรบุรี. *วารสารบัณฑิตศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา*, 13(1), 19–28.

- อมรลักษณ์ คล้ายเรือง, วาสนา ชัดยวงษ์, และ สุวัฒน์ วิวัฒนานนท์. (2565). การพัฒนาตนเองของครูในโรงเรียนกลุ่มเครือข่ายส่งเสริมประสิทธิภาพการจัดการศึกษากลุ่มที่ 3 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาปทุมธานี เขต 1. *ศูนย์พัฒนาการเรียนรู้สมัยใหม่ Journal of Roi Kaensarn Academi*, 7(2), 254–269.
- Deci, E. L., & Ryan, R. M. (2000). The “what” and “why” of goal pursuits: Human needs and the self-determination of behavior. *Psychological Inquiry*, 11, 227–268.
- Deci, E. L., & Ryan, R. M. (2000). The “what” and “why” of goal pursuits: Human needs and the self-determination of behavior. *Psychological Inquiry*, 11(4), 227–268. https://doi.org/10.1207/S15327965PLI1104_01
- García, E., Wei, W., Patrick, S. K., Leung-Gagné, M., & DiNapoli, M. A., Jr. (2023, December). *In debt: Student loan burdens among teachers*. Learning Policy Institute. Retrieved May 26, 2025, from <https://doi.org/10.54300/497.986>
- Heidegger, M. (1962). *Being and time* (J. Macquarrie & E. Robinson, Trans.). Harper & Row. (Original work published 1927)
- OECD. (2020). *OECD/INFE 2020 international survey of adult financial literacy*. OECD Publishing. Retrieved April 3, 2025, from <https://shorturl.asia/S6ACf>
- The Money Coach. (2023). *Money fitness*. Retrieved February 20, 2025, from <https://www.moneycoach.co.th/financial-health>